

**Vörös Zoltán – Eszterhai Viktor:
Kína lépéskényszerben: Unilaterális katonai beavatkozások küszöbén?¹**

Vezetői összefoglaló

- Kína az elmúlt évtizedekben tudatosan a be nem avatkozás elvére, valamint a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok elsődlegességére építette nemzetközi jelenlétét, és magát felelős nagyhatalomként igyekezett definiálni.
- A kínai külpolitikai gyakorlat ugyanakkor már nem értelmezhető teljesen merev be nem avatkozásként, mivel Peking az elmúlt években egyre aktívabban jelent meg multilaterális missziókban, evakuációs műveletekben és globális biztonsági szerepvállalásokban.
- Az átalakuló világrend, a szabályalapú intézmények relatív gyengülése és a washingtoni külpolitika tranzakcionista fordulata új helyzetet teremtett Kína számára. Ebben a közegben a pusztán gazdasági és kereskedelmi jelenlétre épülő, félkemény kínai megközelítés korlátai egyre jobban kirajzolódnak, különösen akkor, ha más szereplők a katonai képességeket is az alku részévé teszik.
- Az elmúlt időszak válságai arra utalnak, hogy Peking lépéskényszerbe kerülhet, amennyiben továbbra is meg akarja védeni globális gazdasági, kereskedelmi és nyersanyag-érdekeit.
- Az elemzés fő állítása nem az, hogy Kína szükségyszerűen egyoldalú katonai beavatkozásra készül, hanem az, hogy az unilaterális kapacitások hiteles felmutatása a jövőben stratégiai szükségyszerűséggé válhat számára.

Kína az elmúlt évtizedekben következetesen arra törekedett, hogy a nemzetközi térben felelős nagyhatalomként jelenjen meg, amely külpolitikáját a be nem avatkozás elvére, valamint a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok elsődlegességére építi. Kína növekvő nemzetközi érdekeltségei, a szabályalapú nemzetközi intézmények relatív gyengülése, valamint az amerikai külpolitika átalakulása azonban egyre világosabban kirajzolják e megközelítés korlátait is. Az elemzés arra keresi a választ, hogy mindez lépéskényszerbe hozhatja-e Pekinget, és hogy a korábban kerülni kívánt unilaterális katonai megoldások a közeljövőben a kínai stratégiai gondolkodás reális opcióivá válhatnak-e.

1. Bevezetés

A Kínai Népköztársaság már a hidegháború időszakában is hangsúlyozta a szuverenitás és a be nem avatkozás elvét, azonban az 1990-es évektől kezdődően e törekvés egyre tudatosabbá és következetesebbé vált. Ettől az időszaktól Kína fokozott figyelmet fordított nemzetközi imázsának alakítására, és egyre inkább felelős nagyhatalomként igyekezett pozicionálni magát a nemzetközi térben. Ez a külpolitikai önmeghatározás szorosán összekapcsolódott azzal a gyakorlattal, hogy Peking tartózkodott az egyoldalú katonai beavatkozásoktól, és elsősorban gazdasági, illetve diplomáciai eszközökre tá-

maszkodott nemzetközi jelenlétének erősítése érdekében.

¹ Vörös Zoltán (Voros.Zoltan@uni-nke.hu) az NKE JLI Kína és Indopacifikus Régió Kutatási Programjának tudományos főmunkatársa; a PTE BTK egyetemi docense, Eszterhai Viktor (Eszterhai.Viktor@uni-nke.hu), az NKE JLI Kína és Indopacifikus Régió Kutatási Programjának vezetője.

E megközelítés történeti előzményeinek megértéséhez ugyanakkor szükséges visszatekinteni a Kína által utoljára önállóan vívott fegyveres konfliktusra. Kína utolsó háborúja az 1979-es 3. indokínai, másnéven a kínai-vietnámi háború volt. A kínai csapatok azért lépték át a határt, mert Vietnám 1978 végén megdöntötte a Kína által támogatott Vörös Khmer rezsimet Kambodzsában és ezt az eseményt Peking stratégiai fenyegetésként értékelte. A Kína részéről komoly áldozatokkal járó háború kevesebb, mint egy hónapig tartott és azzal a tanulsággal szolgált számukra, hogy a tömeghadsereg modernizációja elengedhetetlen. A „négy modernizáció”² mentén aztán meg is kezdődött a kínai Népi Felszabadító Hadsereg mai napig tartó megújítása. Az évtizedek óta tartó, eszközöket, felépítést és a doktrinális megközelítéseket is átalakító folyamat ráadásul a katonai költségvetés kiemelkedő növekedésével is együtt járt, így mára Kínáé a világ második legnagyobb büdzsével rendelkező modern hadserege, az Egyesült Államok után. Mindez azonban egy olyan hadsereget eredményezett, amely az elmúlt fél évszázadban nem vett részt fegyveres konfliktusban.

A katonai modernizációval párhuzamosan egy másik, legalább ilyen meghatározó folyamat is kibontakozott. Az 1978-ban meghirdetett reform és nyitás eredményeként Kína egyre jobban nyitott a világ felé, amely a világgazdaságba való mélyülő integrációval járt. A növekvő globális jelenlét ugyanakkor új kihívásokat is teremtett. Megjelent az igény a külföldi gazdasági, kereskedelmi és nyersanyag-érdekeltségek védelmére, miközben Kína továbbra is elsősorban gazdasági és partnerségi hálózatokra támaszkodott.

Ez a kettősség – a katonai képességek fokozatos erősödése és a növekvő gazdasági kitettség – az elmúlt négy évtizedben arra készítette Pekinget, hogy részben újraértelmezze a be nem avatkozás elvének gyakorlati alkalmazását. Alapelveinek és nemzetközi képének megőrzése mellett ez elsősorban a nemzetközi – jellemzően ENSZ-keretű – műveletekben való részvételben jelent meg. Ezek a szerepvállalások egyfajta „korlátozott alkalmazkodásként” értelmezhetők, amelyek egyszerre szolgálták a haderő modernizációját és a felelős nagyhatalmi imázs fenntartását, miközben Peking továbbra is kerülte az egyoldalú katonai fellépéseket.

Az átalakuló nemzetközi környezet azonban egyre inkább próbára teszi ezt a megközelítést. Különösen a szabályalapú világrend válsága, valamint az Egyesült Államok Donald Trump második ciklusában megfigyelhető, a katonai eszközöket bátran alkalmazó külpolitikája vetik fel azt a kérdést, hogy mindez mennyiben kényszerítheti lépésekre Kínát. Jelen elemzés amellett érvel, hogy Peking a jövőben kénytelen lesz felülvizsgálni az egyoldalú beavatkozásokkal szembeni visszafogott álláspontját, és ennek következtében az unilaterális katonai megoldások is megjelenhetnek a kínai stratégiai gondolkodásban. Ennek megfelelően az elemzés először bemutatja a Kínai Népköztársaság be nem avatkozás elvét és nemzetközi partnerségi politikáját, majd áttekinti e megközelítés részleges felülvizsgálatát és gyakorlati következményeit, végül pedig azonosítja azokat a külső tényezőket – különösen a nemzetközi rend és az amerikai külpolitika átalakulását –, amelyek egyre inkább lépéskényszerbe hozzák Pekinget. A konklúzió rámutat, hogy egy ilyen elmozdulás a külpolitikában nem csupán az alkupozió és az elrettentés erősítésével járna, hanem Kína számára egy kockázatosabb külpolitikai pálya irányába is terelheti az országot.³

² A Négy Modernizáció a Mao utáni Kína átfogó reformprogramja volt, amely a mezőgazdaság, az ipar, a honvédelem, valamint a tudomány és technológia jelentős fejlesztését tűzte ki célul.

³ Jelen elemzés elsősorban a globális struktúrák változása által generált lépéskényszerre és a doktrinális megközelítés átalakulására koncentrál. Természetesen a kérdés szempontjából releváns a katonai kapacitások változása is, de annak részletes bemutatása meghaladja az elemzés kereteit.

2. A be nem avatkozás elve és Kína nemzetközi együttműködési politikája

Kína az ENSZ békefenntartói tevékenységét imperialista manipulációnak látta az 1950-es, 1960-as években⁴, ez az ország sajátos történelmi-geopolitikai helyzetéből is fakadó megközelítés hivatalos külpolitikai alapelve is vált: a kínai kormány elutasította azt, hogy „egyes országok beleszóljanak mások belügyeibe, nem is szólva a fegyveres intervencióról”.⁵ Az említett háborút leszámítva, illetve a reform és nyitás politikájának megindulása óta tehát nem indított egyoldalú katonai beavatkozást Kína.

Az úgynevezett „be nem avatkozás elve” Kína szuverenitás-felfogásához kapcsolódik, melynek elméleti alapját a „Békés egymás mellett élés öt alapelve” teremtette meg, amely „eredetileg az 1954. április 29-én Pekingben aláírt indiai-kínai megállapodás bevezető része volt, később [pedig] magáévá tette az el nem kötelezett országok mozgalmát”⁶ is. Az öt alapelv:

- a szuverenitás és a területi integritás kölcsönös tiszteletben tartása,
- kölcsönös meg nem támadás,
- kölcsönös be nem avatkozás a belső ügyekben,
- egyenlőség és kölcsönös előnyök,
- békés egymás mellett élés.

A Kínai Népköztársaság szuverenitás-felfogása, a sokak által „abszolút szuverenitás”-felfogásnak⁷ is tartott megközelítés tehát határozottan utasítja el a más államok belügyeibe való beavatkozást⁸ – sőt, többen hozzátesszik, hogy az ország „a nemzetközi kapcsolataiban egyenrangú partnerség kialakítására törekszik, ezért jó kapcsolatokat ápol”⁹ akár az egymással szemben álló felekkel is.

A kínai gazdasági növekedéssel párhuzamosan ugyanakkor az országtól távoli régiókban is megjelentek a kínai érdekek és a Go(ing) Global”/„Go(ing) Out (*Zouchuqu*) program¹⁰ keretében Kína globális szereplővé vált. Az ország felemelkedése és növekedése, ezen érdekek megvédése pedig elkezdtek megkérdőjelezni ennek a történelmi megközelítésnek az alkalmazhatóságát.

Érdekeinek megvédése szempontjából külön kihívást jelentett, hogy a be nem avatkozás elvével összhangban Kína tudatosan kerülte a klasszikus szövetségi rendszerek kialakítását, és ehelyett rugalmas, elsősorban gazdasági alapú partnerségi hálózatokra támaszkodott. Ennek következtében Peking jelenleg nem rendelkezik széles körű, intézményesített katonai szövetségi háttérrel: formális értelemben Észak-Korea tekinthető az egyetlen szövetségesének, amely azonban korlátozottan járul hozzá egy globális erő-kivetítő képességhez. Ez a „szövetségi deficit” különösen a Kínától távoli régiókban jelenthet strukturális korlátot, ahol a katonai jelenlét fenntartása és az érdekérvényesítés hagyományosan szövetségi rendszerekre is támaszkodik.¹¹

⁴ JORDÁN, Gyula: Kína szerepe az ENSZ békefenntartó tevékenységében, *Nemzet és Biztonság* 4:8 (2011) 49-63.

⁵ SALÁT, Gergely: Kína Kapitány rendet tesz a nagyvilágban - A Harci farkas 2. és az új kínai önkép, *Filmszem* 8:3 (2018) 20-41.

⁶ KRAJCZÁR, Gyula: [Kína: érdek, identitás, globális stratégia](#), Doktori disszertáció, BCE, 2022. [online, 2026.03.01]

⁷ *Ibid.*

⁸ HORVÁTH, Levente – TÁRIK, Meszár: Kína és a Közel-Kelet gazdasági és kulturális együttműködése, *Külügyi Szemle* 22:3 (2023), 24-46.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Kínai kormányzati stratégia a 2000-es évek elejétől, mely a kínai vállalatok jelentősebb nemzetközi szerepvállalását támogatja és szorgalmazta.

¹¹ YAN, Xuetong: From keeping a low profile to striving for achievement. *Chinese Journal of International Politics* 7:2 (2014), 153-184.

3. A kínai megközelítés változása – Kína az egyre nemzetközibb nagyhatalom

A Kína által hangoztatott elv sikeressé tette az ország külpolitikai megközelítéseit is. A perifériáról érkező ország úgy érkezett meg a fejlődő államok piacaira is, hogy szemlélete szembement a volt gyarmati és a későbbi imperialista megközelítésekkel. Kína elkezdte magát egy egyre inkább felelős államként definiálni¹² és a „Felelős Kína” (Responsible China, *Fu zeren daguo*) narratíva olyan országgént kívánja eladni a kelet-ázsiai államot, amely konstruktív globális aktor, mely tiszteletben tartja a szabályokat. A kép tehát egy, a nemzetközi békéért dolgozó, az állami belső folyamatokba a szuverenitás tiszteletben tartása miatt beavatkozni nem vágyó szereplőt festett le – mindehhez kiválóan illeszkedett ez a szemlélet.

Az 1950-es és 1960-as években tapasztalt éles kritikák elhalkultak, és az 1990-es évektől elkezdett enyhülni a nemzetközi beavatkozásokkal szembeni elzárkózás.¹³ A kínai akadémiai szférában az elmúlt másfél évtizedben felerősödött a vita a doktrína fenntarthatóságáról. Míg az olyan mérsékeltebb reformerek, mint Wang Yizhou a „kreatív részvétel” (*creative involvement*, *chuangzaoxing canyu*) koncepciójával a rugalmasabb, közvetítői szerepvállalás mellett érvelnek,¹⁴ addig a realista iskola meghatározó alakja, Yan Xuetong szerint Kínának meg kell haladnia a passzivitást, és a hiteles katonai elrettentést, valamint a szövetségi rendszerek építését kell előtérbe helyeznie a stratégiai egyensúly fenntartásához.¹⁵ Ezzel párhuzamosan a pekingi agytrösztökben megjelent a „konzultatív beavatkozás” (*consultative intervention*, *xianshangxing ganyu*) fogalma, amely a fogadó állam beleegyezésével történő fellépéseket igyekszik elméletileg összeegyeztetni a szuverenitás tiszteletben tartásával.¹⁶

Az akadémiai diskurzusokon túl a gyakorlati politika szintjén is változások zajlanak. Négy olyan kulcsfontosságú területet és példát érdemes bemutatni, amelyeken keresztül ez a gyakorlati elmozdulás leginkább tetten érhető: az egyik az ország ENSZ békefenntartáshoz kapcsolódó tevékenysége, a másik a saját honfitársaik evakuálása konfliktus-zónákból, a harmadik az Afrika Szarvánál zajló haditengerészeti fellépés a kalózkodással szemben, míg az utolsó egy tengerészeti katonai bázis létrehozása Kína területén kívül.

3.1. ENSZ szerepvállalás

Kína jelenlegi ENSZ békefenntartói szerepvállalása egy több évtizedes külpolitikai fordulat eredménye. Miután átvette Tajvan helyét az ENSZ-ben és az ENSZ Biztonsági Tanácsában 1971-ben, Peking hosszú éveken keresztül távolmaradó politikát folytatott, mérsékelt szerepet játszott a döntéshozatalban és nem vett részt a szervezet békefenntartó misszióiban sem. A távolmaradó szerep az ország érdekeinek a növekedésével ugyanakkor elkezdett „szűk” lenni Kína számára, egyre fontosabbá vált, hogy valamilyen szinten képes legyen megvédeni, képviselni gazdasági, kereskedelmi és nyilvánvalóan ezzel kapcsolatosan politikai érdekeit.

Mindezek az igények az ENSZ-békefenntartással szembeni szkeptikus megközelítéseket is felülírták és az 1980-as, de kifejezetten az 1990-es évektől megfigyelhető volt, hogy Peking egyre inkább aktív

¹² Érdekeség, hogy arról, hogy Kínának felelős globális szereplővé kell válnia, először Robert Zoellick amerikai külügyminiszter-helyettes beszélt, 2005-ben.

¹³ ZHENG, Chen: China Debates the Non-Interference Principle, *The Chinese Journal of International Politics* 9:3 (2016), 349–374.

¹⁴ WANG, Yizhou: *Creative Involvement: The Evolution of China's Global Role*. London, Routledge, 2017.

¹⁵ YAN, Xuetong: *Leadership and the Rise of Great Powers*. Princeton University Press, 2019.

¹⁶ LI, Jason: [Conflict Mediation with Chinese Characteristics: How China Justifies Its Non-Interference Policy](#). *Stimson Center Policy Brief*, 2019.08.27. [online, 2026.03.01]

szerepvállalója, sőt alakítója lett a különböző ENSZ misszióknak és döntéseknek, sőt, a személyi hozzájárulások területén is megváltoztatta addig hangoztatott nemleges véleményét.¹⁷

Kína először mandátumhosszabbítást támogatott, majd műveletek finanszírozásába egyezett bele, megfigyelőket, végül pedig akár katonai alakulatokat is küldött különböző ENSZ-missziókba¹⁸ – azaz mostanra Peking hozzájárul minden, ENSZ-felhatalmazással végrehajtott akcióhoz, békefenntartó művelethez, sőt támogatja az ENSZ globális szerepvállalását.

Kína az ENSZ BT állandó tagjai közül a legaktívabb és a legjelentősebb hozzájárulójává vált a különböző ENSZ békefenntartó misszióknak és bár kitérünk még az egyéb esetleges érdekekre, ma a kínai katona Kínától távol nem ritka látvány – hozzá kell tenni ugyanakkor, hogy ENSZ kötelékben.

Táblázat 1. Kínai személyi hozzájárulás az ENSZ futó misszióihoz, 2026.

	Kínai személyi hozzájárulás	Brit személyi hozzájárulás	Francia személyi hozzájárulás	Orosz személyi hozzájárulás	Amerikai személyi hozzájárulás	Teljes személyi hozzájárulás
MINUSCA	3	-	1	8	9	14979
UNMISS	874	4	-	15	7	11379
MONUSCO	13	3	1	10	-	9117
UNIFIL	472	2	650	-	-	7799
UNISFA	283	-	-	1	-	2851
UNDOF	-	-	-	-	-	948
UNFICYP	5	230	-	7	-	735
MINURSO	6	-	1	7	1	149
UNTSO	5	-	1	5	2	154
UNMOGIP	-	-	-	-	-	36
UNMIK	-	-	-	-	-	7
Összesen	1900	239	654	53	19	

Forrás: ENSZ Békefenntartás¹⁹

3.2. Kínai állampolgárok kimenekítése

Egy másik területen is megfigyelhető volt az elv alkalmazásának hajlítása. Korábban egyértelműen elmondható volt, hogy „a hagyományos kínai be nem avatkozási politika nem teszi lehetővé, hogy katonai vagy rendőri egységekkel siessenek távolban ragadt honfitársaik segítségére”²⁰, a megközelítés ugyanakkor ebben a tekintetben is átalakult és már két esetben is megtörtént, hogy a haditengerészet aktív szerepvállalásával evakuáltak kínai állampolgárokat konfliktus-zónákból:

- 2011-ben a kínai gépezet a hadi kapacitásokat is felhasználva végrehajtotta első, de kifejezetten jelentős evakuációs tevékenységét, amikor 12 nap alatt több, mint 35 ezer, többségében kínai

¹⁷ CHEN, Jing: Explaining the Change in China's Attitude toward UN Peacekeeping: A Norm Change Perspective. *Journal of Contemporary China* 18:58 (2009), 157–73.

¹⁸ VÖRÖS, Zoltán – TARRÓSY, István: China as a peacekeeper: the case of MINURSO, *Journal of International Studies* 13:4 (2020) 143–154.

¹⁹ UN PEACEKEEPING: [Troop and police contributors](https://peacekeeping.un.org), peacekeeping.un.org, n.a. [online, 2026.03.01]

²⁰ KRAJCZÁR, 2022.

állampolgárt (beleértve hongkongi és makaói állampolgárokat, továbbá nem részletezett külföldieket is) menekítettek ki Líbiából, az erőszakba fulladó afrikai országból.²¹

- 2015-ben pedig Jemenből evakuáltak 613 kínai állampolgárt a Linyi fregatt segítségével Áden kikötőjéből. A katonai akció azért is maradt emlékezetes, mert a saját állampolgáraik mellett 225 külföldi állampolgárt is kimenekítettek.²²

Ezek a katonai akciók „teljesen indokoltak voltak, s még a [...] nyugati sajtó sem nevezte őket egyoldalú intervenciónak”.²³

3.3. A haditengerészet kalózkodással szemben fellépő küldetése

Itt kell megemlíteni az Afrika Szarvánál megkezdett haditengerészeti missziókat is, melyek a kalózkodásra válaszul jöttek létre. Bár létezik mandátum az ENSZ BT részéről a haditengerészeti fellépésre a térség kereskedelmi útvonalainak biztosítása érdekében, 2008 végén Kína úgy döntött, hogy saját missziót hoz létre és nem lép be sem az amerikaiak által koordinált műveleti csoportba (*Combined Task Force 151, CTF-151*), sem az Európai Unió jelenlétével létrehozott struktúrába (*Operation Atalanta*). Azóta Peking már a 48. váltást küldte ki a régióba²⁴, ahol nem csupán koordinálják szerepvállalásukat²⁵ az egyéb nemzetközi szereplőkkel, hanem a missziót felhasználva lehetőséget teremtenek a nyílt katonai beavatkozás küszöbe alatti, de katonai jellegű műveletek végrehajtására.

3.4. Haditengerészeti bázis

Egy negyedik elem pedig a Dzsibutiban létesített haditengerészeti támaszpont, mely az ország első, mai napig egyetlen katonai támaszpontja Kína határain kívül. A 2017-ben átadott létesítmény az Egyesült Államokat, Franciaországot, Olaszországot és Japánt követte ilyen katonai komplexumokkal a Bab el-Mandeb-szoros melletti országban. Egy, az ország határain kívüli bázis ugyanakkor felveti annak a kérdését, hogy az ország mennyire is tekinthető a beavatkozásokkal szemben fellépő államnak. Bár hivatalos kínai indoklás szerint a bázis az ENSZ-békefenntartás, kalózellenes műveletek, humanitárius segítségnyújtás és katasztrófaelhárítás céljából létesült, a bázis kifejezetten alkalmas a kelet-afrikai és az Európával fennálló kereskedelmi kapcsolatokhoz fűződő gazdasági érdekek védelmére is.²⁶

4. Kína és a világrend változása

Kína nagyhatalommá válása mellett a nemzetközi rend és az Egyesült Államok változó szerepe kiemelt jelentőségű tényező abban a folyamatban, amely során az ország évtizedes elveit újraértékeli. A hidegháború lezárulta után kialakult rendszer hosszú ideig az Egyesült Államok dominanciájára épülő egypólusú struktúraként volt értelmezhető.²⁷ Az úgynevezett „unipoláris pillanat” olyan történeti fázist jelentett, amely lehetővé tette Kína számára a világgazdaságba való integrációt. Feltétele a konfliktuskerülő,

²¹ ZERBA, Shaio H: China's Libya Evacuation Operation: a new diplomatic imperative - overseas citizen protection, *Journal of Contemporary China* 23:90 (2014), 1093–1112.

²² BBC: [Yemen crisis: China evacuates citizens and foreigners from Aden](#), BBC, 2015.04.03. [online, 2026.03.01]

²³ SALÁT, 2018.

²⁴ CHEN, Yu-cheng: [Near-Seas Force Locking Reshapes Gulf of Aden Naval Missions](#), *Jamestown*, 2026.01.07. [online, 2026.03.01]

²⁵ KAMERLING, Susanne – VAN DER PUTTEN, Frans-Paul: An Overseas Naval Presence without Overseas Bases: China's Counter-piracy Operation in the Gulf of Aden, *Journal of Current Chinese Affairs* 40:4 (2011), 119-146.

²⁶ PINTÉR, Marcell György: [China's Military Base in Djibouti](#), *KKI Policy Brief*, 10 (2022). [online, 2026.03.01]

²⁷ IKENBERRY, G. John: *Liberal Leviathan: The Origins, Crisis, and Transformation of the American World Order*. Princeton University Press, 2011.

alacsony profilú külpolitikai stratégia fenntartása volt, amely könnyen összeegyeztethető a kínai külpolitikai alapelvekkel. Kína nem avatkozott bele a nemzetközi konfliktusokba, mert nem is kellett. A külpolitikai visszafogottság stratégiailag racionális döntésnek bizonyult, és Kína igyekezett a nemzetközi szabályokkal összhangban, konfliktuskerülő módon érvényesíteni érdekeit.²⁸ Tudatosan kerülte a katonai megoldásokat, a nemzetközi szabályokkal és intézményekkel összhangoltan cselekedett, miközben külpolitikájában partnerségeket hozott létre. Ennek a korszaknak a fémjele Kína „békés felemelkedés” (*heping jueqi*) narratívája²⁹, melyet pont a *felemelkedés* kifejezés esetleges negatív hatásai miatt lecseréltek a „békés fejlődés” (*heping fazhan*) értelmezésre.

A 2008-as gazdasági visszaesést követően azonban egyértelművé vált a globális erőforrások kelet felé történő átrendeződése, ami az Egyesült Államok relatív pozíciójának gyengülésével és közjóbiztosító képességeinek csökkenésével járt.³⁰ A változó világrendben Kína továbbra is a fennálló szabályokon alapuló multilaterális együttműködésekkel próbálta stabilizálni környezetét és biztosítani gazdasági fejlődését. Ennek leglátványosabb kivetülése az „Övezet és Út kezdeményezés” (*Yidai yilu*), amely gazdasági fókuszával igyekezett elkerülni a közvetlen kihívó szerepet. Ugyanakkor olyan gazdasági függőségeket hozott létre, amelyekben Kínának nem kellett katonai eszközökre támaszkodnia.³¹

Trump első ciklusa során az USA, felrúgva a nemzetközi kereskedelem eddigi normáit, kereskedelmi háborút indított Kínával szemben. Ez ráébresztette Pekinget, hogy Washington kész a nemzetközi szabályok megszegésére is annak érdekében, hogy Kína növekedését megállítsa, és az USA vezető szerepét fenntartsa.³² Trump kormányzatának második ciklusában Washington úgy döntött, hogy a világrendet stabilizáló intézmények részleges hátrahagyásával (például a WHO-ból történő kilépéssel) és a nemzetközi normáktól való elfordulással (például az USAID leépítésével, venezuelai tankerhajók elfoglalásával) igyekszik visszaszerezni az irányítást. Külpolitikája így egyfajta nagyhatalmi birodalomépítés képét mutatta: a nyers erő, a tranzakcionális megközelítés és az érdekszférák lehatárolása vált meghatározóvá.³³

A poszthegemón struktúrában azonban a globális intézményi és normatív keretek tehát már nem képesek olyan mértékben stabilizálni a rendszert, mint korábban. A hatalmi fragmentáció, a regionális konfliktusok erősödése, valamint a felemelkedő nagy- és középhatalmak aktivitása egy átmeneti korszakot jelez. Ebben a korszakban a régi rend még nem tűnt el teljesen, de az új hatalmi struktúra sem szilárdult meg. Peking korábbi, multilaterális és gazdasági hálózatokra épülő megközelítése már nem biztosít elegendő eszközt a globális érdekek érvényesítésére. Kína számára ez kényszerhelyzetet teremt: miközben továbbra is törekszik a konfliktuskerülő imázs fenntartására, egyre inkább szükségessé válik, hogy aktívan alakítsa saját biztonsági környezetét, és szükség esetén katonai eszközökkel is alátámassza gazdasági jelenlétét. Ugyanakkor a változó struktúra lehetőséget is kínál: Kína a kialakuló új világrendben formálhatja a szabályokat és a környezetét úgy, hogy érdekeit hatékonyabban tudja érvényesíteni, miközben megőrzi nemzetközi imázsát és globális gazdasági pozícióit.

²⁸ SHAMBAUGH, David: China Goes Global: The Partial Power. Oxford University Press, 2013.

²⁹ ZHENG, Bijian: China's "Peaceful Rise" to Great-Power Status. *Foreign Affairs* 84:5 (2005). YAN, 2014.

³⁰ LAYNE, Christopher: The Unipolar Illusion Revisited: The Coming End of the United States' Unipolar Moment. *International Security* 31:2 (2006), 7-41.

³¹ ESZTERHAI, Viktor: The Geopolitical Strategy of China: The Belt and Road Initiative as a Geoeconomic Umbrella. In Nuno Morgado (ed.), *Geopolitics in the Twenty-First Century: Territories, Identities, and Foreign Policies*, Nova Science Publishers, 2021, 57-84.

³² PATRICK, Stewart M.: Trump and World Order: The Return of Self-Help. *Foreign Affairs* 96:52 (2017).

³³ CSIZMAZIA, Gábor – ESZTERHAI, Viktor – TÁRNOK, Balázs: [Trump 2.0 hatása Európa helyére az átalakuló világrendben](#). John Lukacs, *Világrend Elemzések*, 1 (2025). [online, 2026.03.11]

5. Trump-kormányzati katonai akciók és Kína lépéskényszere

Ahogy az előző pontban bemutatásra került, Kína növekvő érdekeltségei, a nemzetközi rend folyamatos szétforgácsolódása, a szabályalapú multilaterális keretek gyengülése és a hatalmi fragmentáció együtt arra kényszerítik Pekinget, hogy újraértékelje korábbi, konfliktuskerülő külpolitikai stratégiáját. Ebben a kontextusban jelentek meg Donald Trump 2025–2026 közötti katonai akciói – Venezuelában, Jemenben és Iránban –, amelyek világosan demonstrálták az Egyesült Államok képességét és akaratát a globális konfliktusokban való aktív beavatkozásra. Bár a nemzetközi közösség szemében vitathatók, a gyakorlatban pontot tettek azokra a dilemmákra, amelyekkel Kína szembesült: a katonai eszközök alkalmazása ma már döntő tényező a globális érdekek érvényesítésében egy olyan világban, ahol a korábbi szabályok már nem garantálják a stabilitást.³⁴ Ebben a kontextusban a pekingi elit egyik legbefolyásosabb gondolkodója, Zheng Yongnian nem meglepő módon egy új irányelvet, a „be-nem-avatkozás 2.0”-át javasolja, amelyben egyben bevezeti a „pozitív intervenció” (*zhengmian ganyu*) gondolatát. Az utóbbi három olyan konkrét, kritikus forgatókönyvet határoz meg, amelyben Kínának fel kell adnia a passzivitást, és elkerülhetetlenné válik a nyílt beavatkozás:

- Amikor Kína tengerentúli érdekeit a fogadó ország sérti meg: Ez különösen azokban a fejlődő országokban releváns, amelyek belpolitikai instabilitásba, erőszakba süllyednek, vagy ahol egy hirtelen kormányváltás után az új vezetés egyoldalúan felrúgja a Kínával kötött megállapodásokat.
- Amikor Kína tengerentúli érdekeit egy harmadik ország sérti meg: amikor egy külső nagyhatalom egyoldalú lépései (például tengeri blokádok, szankciók vagy fegyveres csapások) közvetve rombolják le a kínai beruházásokat és ellátási láncokat.
- Amikor a külső tényezők közvetlenül veszélyeztetik Kína hazai biztonságát és érdekeit: Ide tartoznak a határokon átnyúló fenyegetések, mint a külföldről támogatott szeparatizmus, a terrorizmus, vagy akár a kínai állampolgárokat célzó tengerentúli bűnszervezetek.

Ez a megközelítés Zheng szerint éles határvonalat húz az Egyesült Államok által gyakorolt „banditastílusú” beavatkozások (mint a rendszerváltások kikényszerítése vagy belső lázadások szítása) és a kínai „konstruktív szerepvállalás” között.³⁵ Ugyanakkor ez a Peking és Washington közötti elvi különbségtétel a gyakorlatban erősen vitatható.³⁶

Az amerikai beavatkozások rövid-középtávon nem sértették Kína közvetlen gazdasági vagy stratégiai érdekeit, sőt, segíthették is az ország nemzetközi megítélését a be-nem-avatkozás miatt, ugyanakkor hosszútávon Kína és partnerei számára is felmerülhet majd a kérdés, meddig tartható az az állapot, amely során Kína nem képes megvédeni gazdasági-kereskedelmi-politikai érdekeit a partnerországokban – és lehetséges, hogy egyes szereplők is abban lesznek érdekeltek, hogy katonailag őket megvédeni vagy támogatni képes szereplőkkel működjenek együtt. Mindenekelőtt a Globális Délen szerzett reputációja lehet

³⁴ VÖRÖS, Zoltán – TARRÓSY, István: [A Washington által közvetített Kongó–Ruanda egyezmény: Konfliktuskezelés az átalakuló világrendben](#), Világrend elemzések, 2025/8. [online, 2026.03.06]; VÉKONY, Dániel: [A kiújult amerikai intervencionizmus és Kína](#), Geo-Polemic, 2026.03.06. [online, 2026.03.06]

³⁵ ZHENG, Yongnian: [Duihua Zheng Yongnian: Conglin shijie, Zhongguo poqie xuyao "bu quanyuzhuyi 2.0 ban"](#) [Párbeszéd Zheng Yongniannal: A dzsungel világában Kínának sürgősen szüksége van a „be-nem-avatkozás 2.0”-ra]. *Dialogue*, 2026.03.09. [online, 2026.03.11]

³⁶ A Zheng által megfogalmazott tipológia és összevetés több szempontból is árnyalásra szorul. Egyfelől az amerikai külpolitikai doktrínákban és indoklásokban is megjelennek a Kína kapcsán említett racionális, biztonsági vagy stabilitási kategóriák (legyen szó iráni, jemeni vagy ukrajnai szerepvállalásról), vagyis Washington éppúgy keresi a geopolitikai és jogi legitimációt, mint más nagyhatalmak (beleértve Pekinget). Másfelől a Zheng által kritizált „banditastílusú” vagy rendszerváltó intervenciók elsősorban a demokrácia-export agendájához (a Bush-adminisztráció neokonzervatív külpolitikájához, illetve az Arab Tavasz időszakához) köthetők, amelyek megítélése az amerikai belpolitikában is rendkívül negatívvá vált, és jelentős részben ezek váltották ki a mai amerikai izolacionista törekvéseket.

veszélyben: hiába békés és szabálykövető, a „Felelős Kína” narratíva kevésbé vonzó azoknak az államoknak, amelyek egy kaotikus, fragmentált világban védelmet keresnek. Kína hagyományos, multilaterális és gazdasági alapú megközelítése egyszerűen már nem elég akkor, amikor a nagyhatalmak, mint az USA vagy Oroszország és egyes középhatalmak más játékot játszanak. Peking képtelen volt stratégiai partnereit megvédeni kritikus helyzetekben, ezzel szemben az amerikai beavatkozások gyorsak, céltudatosak és többnyire hatékonyak voltak, szó szerint „rádöntötték az ajtót” a nemzetközi közösségre. Peking kockázatkerülő magatartása egyre inkább aláássa ambícióját, hogy saját belső fejlődése érdekében alakíthassa a környezetét, Washington külpolitikája miatt Kína számára egyértelmű lépéskényszer alakult ki.³⁷ Ha Peking nem akar versenyhátrányba kerülni, kénytelen lesz katonai eszközökkel is alátámasztani globális jelenlétét és – ha szükséges – akár egyoldalú beavatkozások révén demonstrálni erejét.

6. Konklúzió

Az átalakuló nemzetközi rend, az intézményi keretek gyengülése és a hatalmi fragmentáció a kínai külpolitika korábbi, békés és konfliktuskerülő alapelveinek felülvizsgálatára kényszeríti Pekinget. Bár a Kínai Népi Felszabadító Hadsereg az elmúlt évtizedekben a multilaterális és ENSZ-missziók keretein belül már szerzett nemzetközileg elfogadott operatív tapasztalatokat, a pusztán gazdasági és diplomáciai eszközökre építő stratégia mára szűkösnek bizonyul. A globális nagyhatalmi rivalizálás éleződése és a szakértői diskurzusok egyaránt azt jelzik, hogy a globális érdekérvényesítés érdekében Peking számára a katonai dimenzió aktívabb mérlegelése elkerülhetetlenné válik. A katonai képességek aktívabb demonstrálása és a proaktívabb jelenlét az alábbi potenciális előnyökkel járhat Peking számára:

- Elrettentési hitelesség növelése, ami közvetlenül erősíti az alkupozíciót.
- A tárgyalási pozíció javulása a globális nagy- és középhatalmakkal szemben.
- Az erőforrás-hozzáférés biztosítása, különösen stratégiai szempontból kiemelt régiókban.
- A globális státusz erősítése, amely a katonai képességek demonstrációjával is alátámasztható.

Ezzel párhuzamosan egy asszertívebb, katonai eszközökre is támaszkodó külpolitikai irányvonal komoly rendszerszintű kockázatokat hordoz magában:

- Imázsvesztés: a „Felelős Kína” narratíva sérülése csökkenti Kína békés, szabálykövető imázsát – amely elsősorban az EU és más középhatalmak szemszögéből jelent kockázatot.
- Ellenkoalíciók erősödése: az USA és partnerei fokozhatják az ellenintézkedéseket, Kína nyílt fellépésére hivatkozva.
- Gazdasági retorziók: bár szankciók és kereskedelmi nyomás esetén kockázatok merülhetnek fel, Peking az elmúlt évtizedekben tudatosan építette ki ellenállóképességét.
- Konfliktus-eszkaláció: a katonai lépések könnyen láncreakciót indíthatnak.

A kínai politikai és katonai elit minden bizonnyal tisztán látja a proaktívabb szerepvállalással járó előnyöket és a súlyos kockázatokat, a döntéshozatalban pedig egyelőre továbbra is a kivárás jellemző, miközben Peking lassan tágítja a mozgásterét. Ugyanakkor a nemzetközi környezet gyorsuló változásai – a nagyhatalmi unilateralizmus, a lokális konfliktusok eszkalációja és a Kínát érő közvetlen kihívások – könnyen olyan kényszerpályára szoríthatják a pekingi vezetést, amely a katonai dimenzió aktívabb használatának irányába gyorsítja fel ezt a mérlegelési folyamatot. Egy ilyen külpolitika jóval kockázatosabb,

³⁷ Ennek elméleti problémáiról lásd: MEARSHEIMER, John J.: *The Tragedy of Great Power Politics*, Updated Edition, W. W. Norton, 2014.; FRIEDBERG, Aaron L.: *A Contest for Supremacy: China, America, and the Struggle for Mastery in Asia* W. W. Norton, 2018.

John Lukacs Világrend Elemzések 2026/5

mert közvetlenebb hatással lehet a társadalomra, a Kínai Kommunista Párt hosszú távú modernizációs céljaira, valamint a nemzetközi imázsra. Ugyanakkor a geopolitikai realitások alapján a katonai eszközök figyelembevétele egyre inkább elkerülhetetlenné válik. Ha Kína meg kívánja őrizni globális súlyát, befolyását és alkupozícióját, stratégiai szempontból nem kerülheti el a katonai dimenzió aktív kezelését.

John Lukacs Világrend Elemzések 2026/5

A John Lukacs Világrend Elemzések sorozat a globális politikai és gazdasági rend átalakulásával kapcsolatos legfontosabb kérdéseket tárgyalja. A sorozat célja, hogy tudományos igénnyel megírt elemzéseken keresztül hozzájáruljon a világrend változásáról folytatott diskurzushoz, és feltárja a nemzetközi kapcsolatokban zajló dinamikákat. Az elemzések a nagyhatalmi versengést, a globális politikai struktúrák átalakulását, valamint a 21. századi világpolitikai tájat formáló kulcsszereplők külpolitikáját elemzik.

A sorozatot a John Lukacs Intézet keretében működő Amerika Kutatási Program és a Kína és Indopacifikus Régió Kutatási Program közösen szerkeszti. A sorozat szerzői elsősorban az Intézet kutatói, kutatócsoportjaink tagjai, de külsős szakértők is részt vehetnek, akik a tudományos követelmények betartásával kívánják kifejezni véleményüket. Az elemzések angol és magyar nyelven egyaránt elérhetőek, és céljuk, hogy a tudományos közösség, a döntéshozók, valamint a szélesebb közönség számára is értékes és hasznos betekintést nyújtsanak a világrend változásába.

Kiadó:
John Lukacs Intézet
Eötvös József Kutatóközpont
Nemzeti Köszolgálati Egyetem

ISSN: 3094-113X

Szerkesztők:
Csizmazia Gábor, Eszterhai Viktor, Tárnok Balázs

Szakmai lektor:
Salát Gergely, Csizmazia Gábor

© Szerző(k)

A kiadó elérhetősége:

1441 Budapest, Pf. 60.
Tel: 00 36 1 432-9000
E-mail: jli@uni-nke.hu